

Warszawa, 31-07-2025 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.022.5.2025.DB

Pan

Andrzej Domański

Minister Finansów i Gospodarki

Szanowny Panie Ministrze,

Rzecznik Praw Obywatelskich, wykonujący także zadania organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych¹, z satysfakcją przyjął informację o przedstawieniu do konsultacji projektu rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (dalej: „projektowane rozporządzenie”) mającego zastąpić obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1225; dalej: „rozporządzenie o warunkach technicznych”).

Respektując prośbę o przekazanie uwag na formularzu, który przesyłam w załączeniu, w niniejszym piśmie chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na kwestie, które wymagają szerszej analizy.

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169, ze zm.; dalej: „Konwencja”).

Obowiązek wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami oraz umożliwienia im pełnego uczestnictwa we wszystkich sferach życia potwierdza ratyfikowana przez Polskę Konwencja. Podkreśla się w niej znaczenie projektowania uniwersalnego i konieczność wprowadzenia przez poszczególne państwa standaryzacji rozwiązań przestrzennych, które zapewniłyby dostępność dla wszystkich użytkowników. Dostępność, jako jedna z podstawowych zasad Konwencji, konkretyzuje się przede wszystkim w odniesieniu do środowiska fizycznego, które obejmuje m.in. budynki, drogi, transport oraz inne urządzenia wewnętrzne i zewnętrzne, w tym szkoły, mieszkania, instytucje zapewniające opiekę medyczną i miejsca pacy (art. 9 Konwencji). Ponadto władze publiczne są zobowiązane do zapewnienia, że świadczone w społeczności lokalnej usługi i urządzenia dla ogółu ludności będą dostępne dla osób niepełnosprawnych, na zasadzie równości z innymi osobami oraz będą odpowiadać ich potrzebom, co ma na celu umożliwienie im prowadzenia niezależnego życia (art. 19 lit. c Konwencji).

Zgodnie z art. 11 Konwencji, władze publiczne zobowiązane są do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami w sytuacjach zagrożenia. Potrzebę uwzględnienia osobnych procedur ewakuacji w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami dostrzegł również Komitet ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, który w Komentarzu ogólnym nr 5 do Konwencji na temat niezależnego życia i bycia częścią społeczności wskazał, że władze publiczne muszą uwzględnić zobowiązanie do świadczenia usług wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych we wszelkich działaniach z dziedziny zarządzania ryzykiem katastrofy oraz zagwarantować, że te osoby nie będą pozostawione na miejscu wydarzeń bądź zapomniane².

I. Obowiązek wydzielenia tzw. komfortki i niedookreślenie jej wyposażenia

W 2023 r. Rzecznik prowadził korespondencję z Ministrem Rozwoju i Technologii w zakresie zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępności przestrzeni publicznej, w tym ujęcia w powszechnie obowiązujących przepisach obowiązku zapewnienia toalet dostosowanych do wykonywania czynności higienicznych wobec

² Zob. Komentarz generalny nr 5 dotyczący art. 19 Konwencji, pkt 79, dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no5-article-19-right-live> [dostęp: 14 lipca 2025 r.].

osób z niepełnosprawnościami potrzebujących bardziej intensywnego wsparcia, a zwłaszcza korzystających ze środków chłonnych i cewników, oraz określenia norm budowlanych dla takich pomieszczeń³. Dnia 1 sierpnia 2024 r. wszedł w życie m.in. § 85a ust. 2 rozporządzenia o warunkach technicznych, który wskazuje na obowiązek wydzielenia pomieszczenia dostosowanego i przeznaczonego do przewijania dorosłych osób ze szczególnymi potrzebami w budynku przeznaczonym na potrzeby administracji publicznej o powierzchni użytkowej powyżej 2000 m², przeznaczonym na potrzeby kultury, sportu, handlu, usług lub obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym lub lotniczym o powierzchni użytkowej powyżej 10 000 m², stacji paliw o powierzchni użytkowej powyżej 300 m² zlokalizowanej przy autostradzie lub drodze ekspresowej i przeznaczonym na potrzeby opieki zdrowotnej. Zgodnie z § 85a ust. 7 rozporządzenia o warunkach technicznych – obowiązek ten dotyczy wyłącznie nowoprojektowanych budynków.

Projektowane rozporządzenie w § 81 powiela wspomniane wyżej rozwiązania z wyjątkiem budynków przeznaczonych na potrzeby opieki zdrowotnej – w przypadku tych obiektów obowiązek wydzielenia komfortki ograniczono do nieruchomości o powierzchni większej niż 500 m². Co więcej, rezygnuje się również z obowiązku zlokalizowania komfortki w odległości nie większej niż 20 m od wejścia do budynku, na tej samej kondygnacji co wejście do budynku.

Biorąc powyższe pod uwagę, aktualna pozostaje wątpliwość wyrażona w wystąpieniu Rzecznika skierowanym do Ministra Rozwoju i Technologii⁴, czy w rezultacie tak sformułowanego przepisu w istocie wzrośnie liczba miejsc, gdzie w komfortowych warunkach będzie można przewinąć osobę dorosłą ze szczególnymi potrzebami, a jeśli tak – to czy będzie to skutek obowiązującego prawa. Teza ta może znajdować potwierdzenie w dotychczasowych doświadczeniach organizacji tworzących Koalicję

³ Zob. informacje dostępne na stronie internetowej Rzecznika:
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-przewijanie-dorosli-miejsc-mrit-odpowiedz>
[dostęp: 9 lipca 2025 r.].

⁴ Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Rozwoju i Technologii z 19 lipca 2023 r. (znak: XI.815.26.2023.DB), dostępne w wersji elektronicznej pod adresem:
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-przewijanie-dorosli-miejsc-mrit-odpowiedz>
[dostęp: 9 lipca 2025 r.].

„Przewijamy Polskę”⁵. Z informacji, które docierają do Rzecznika⁶ wynika, że większość nowych komfortek powstała w rezultacie oddolnych inicjatyw, nie zaś wskutek wejścia w życie wyżej wspomnianych przepisów rozporządzenia o warunkach technicznych.

Ponadto w dalszym ciągu zdecydowano o utrzymaniu ogólnego w swoim brzmieniu przepisu, zgodnie z którym takie pomieszczenie ma posiadać „wyposażenie umożliwiające przewinięcie dorosłej osoby ze szczególnymi potrzebami w pozycji leżącej”. W ocenie Rzecznika, bez szczegółowego określenia koniecznego wyposażenia niemożliwe wydaje się osiągnięcie dwóch podstawowych celów stawianych komfortkom – zapewnienia godnych warunków osobom ze szczególnymi potrzebami, jak też ochrony ich opiekunów przed niebezpieczeństwem kontuzji związanej z koniecznością dźwigania osoby, której asystują. O ile akceptowalne jest przyjęcie rozwiązania o możliwości lokowania komfortek zarówno w osobnych pomieszczeniach, jak i w toaletach dla osób z niepełnosprawnościami, to jednak w każdym przypadku powinna ona być w pełni wyposażona we wszystkie elementy, które w opinii osób korzystających z takiej infrastruktury są konieczne.

Aby komfortki spełniały swoją funkcję, muszą uwzględniać sprawdzone w praktyce rozwiązania. Z perspektywy osób potrzebujących bardziej intensywnego wsparcia niezbędne jest – oprócz przystosowanych do korzystania przez osoby z niepełnosprawnościami WC, umywalki, czy dużego kosza na odpady – zapewnienie także innych elementów. Jednym z nich jest odpowiednia leżanka lub przewijak. Koalicja „Przewijamy Polskę” wskazuje, że optymalne wymiary takie leżanki powinny wynosić 200x90 cm, z wolną przestrzenią od jednego długiego i jednego krótkiego boku. Kolejnym kluczowym elementem wyposażenia takiego pomieszczenia jest też podnośnik sufitowy bądź jezdy, który umożliwiałby transport pomiędzy przewijakiem a wózkiem. Wskazane urządzenia są potrzebne, aby osoby asystujące podnosząc osobę z niepełnosprawnością nie były narażone na problemy zdrowotne bądź kontuzje związane z ich dźwiganiem. Oprócz ponadstandardowego wyposażenia ważna jest także wielkość takiego pomieszczenia ze względu na zapewnienie konieczności swobodnego poruszania się osoby z niepełnosprawnością wraz z

⁵ Zob. <https://www.komfortki.pl/o-nas> [dostęp: 22 lipca 2025 r.].

⁶ M.in. publikowanych w mediach społecznościowych Koalicji, dostępnych pod adresem: https://www.facebook.com/PrzewijamyPolske/?locale=pl_PL [dostęp: 9 lipca 2025 r.].

użytkowanym przez nią wózkiem oraz nawet dwóch osób asystujących, gdy w danym przypadku zajdzie taka potrzeba⁷.

W związku z powyższym konieczne wydaje się przeanalizowanie powyższych kwestii w kontekście osiągnięcia celu, jakim powinno być powstanie dostępnej sieci toalet dostosowanych do wykonywania czynności higienicznych wobec osób z niepełnosprawnościami potrzebujących bardziej intensywnego wsparcia, a zwłaszcza korzystających ze środków chłonnych i cewników.

II. Rozwiązania sprzętowe służące skutecznej ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami

Uwzględnienie w przepisach projektowanego rozporządzenia szczegółowych przepisów dotyczących ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami Rzecznik przyjmuje z satysfakcją. Chodzi m.in. o obowiązek wydzielenia miejsca tymczasowego schronienia, o którym mowa w § 247 ust. 3 w zw. z § 252 projektowanego rozporządzenia czy możliwości ewakuacji poprzez dźwig ratowniczy, o którym mowa w § 253 w zw. z § 267 projektowanego rozporządzenia.

Niemniej rozważenia wymaga wprowadzenie rozwiązań nie tylko architektonicznych, ale również sprzętowych umożliwiających ewakuację. Chodzi o wyposażenie budynków w sprzęt umożliwiający ewakuację osób, które nie są w stanie samodzielnie wydostać się przy użyciu schodów, a które w pewnych przypadkach mogłyby opuścić strefę zagrożenia z pomocą osób znajdujących się w pobliżu bez angażowania służb ratunkowych lub wspierając ich działania. Mowa o wózkach ewakuacyjnych, schodołazach, a także materacach oraz matach ewakuacyjnych. Przy czym powyższy sprzęt bezwzględnie powinien być montowany w specjalnych wnękach w ścianach budynku, nie zaś w świetle drogi ewakuacyjnej. Jak wynika z jednego z wniosków, który skierowano do Rzecznika Praw Obywatelskich, zamontowanie schodołazu w budynku zamieszkania zbiorowego uzyskało negatywną rekomendację Państwowej Straży Pożarnej z uwagi na zwężenie drogi ewakuacyjnej.

Wskazany problem jest istotny, bowiem jak wynika z odpowiedzi Zastępcy Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej na jedno z wystąpień Rzecznika

⁷ Zob.

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=541588888072030&set=pb.100066627702562.-2207520000> [dostęp: 9 lipca 2025 r.].

Praw Obywatelskich, Państwowa Straż Pożarna (PSP) nie posiada na swoim wyposażeniu „specjalnego” sprzętu dedykowanego ewakuacji osób z niepełnosprawnościami [w razie potrzeby wykorzystywany jest dostępny na pojazdach ratowniczych sprzęt, w tym m.in: nosze typu deska, nosze miękkie (płachtowe), nosze podbierakowe czy inne dostępne techniki i metody ewakuacji, np. przenoszenie na rękach poprzez zastosowanie odpowiednich chwytów, na krzesłach, wózkach, kocach lub innym możliwym do wykorzystania w tym celu sprzęcie, znajdującym się na wyposażeniu danego obiektu⁸].

Wdrożenie rozwiązań zarówno architektonicznych, jak i sprzętowych jest konieczne w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnością realnego prawa do ewakuacji. Alternatywą pozostaje możliwość wyposażenia jednostek Państwowej Straży Pożarnej w przenośną wersję wspomnianego wyposażenia. Niemniej zapewnienie koniecznej infrastruktury „na miejscu” pozwala na jej zastosowanie jeszcze przed pojawieniem się służb.

III. Systemy przyzywowe i alarmy przeciwpożarowe – konieczność uwzględnienia osób z niepełnosprawnością słuchu

Chciałbym również zwrócić uwagę na kwestię zawiadamiania osób ze szczególnymi potrzebami o niebezpieczeństwie, a także możliwości zawiadamiania przez osoby ze szczególnymi potrzebami o sytuacjach kryzysowych, w których się znalazły.

Niezwykle istotne jest dotarcie ze zrozumiałą informacją o sytuacji zagrożenia, np. w przypadku pożaru obiektu, w którym znajdują się ludzie. W odniesieniu m.in. do budynków użyteczności publicznej, szpitali, stacji metra czy największych budynków zamieszkania zbiorowego przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 822; dalej: „rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej”) wymagają stosowania dźwiękowego systemu ostrzegawczego, umożliwiającego rozgłaszanie sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych na potrzeby bezpieczeństwa osób tam przebywających. System działać ma automatycznie, po otrzymaniu sygnału z systemu

⁸ Pismo Zastępcy Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej z 24 czerwca 2024 r. (znak: BE-I.077.14.2024).

sygnalizacji pożarowej, a także przez operatora⁹. Podkreślenia wymaga, że obowiązek ten dotyczy tylko określonej grupy budynków (w przypadku budynków zamieszkania zbiorowego obejmuje on wyłącznie budynki zamieszkania zbiorowego wysokie i wysokościowe lub o liczbie miejsc noclegowych powyżej 200). Zgodnie zaś z § 29 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej, w obiektach, w których zastosowano dźwiękowy system ostrzegawczy, nie stosuje się innych pożarowych urządzeń alarmowych akustycznych służących alarmowaniu użytkowników tego obiektu, poza służbami dozoru lub ochrony. Niemniej nawet w niniejszym przypadku system powiadamiania przeciwpożarowego pomija potrzeby osób Głuchych.

Nieuwzględnienie potrzeb osób Głuchych (w postaci np. obowiązku instalowania obok dźwiękowego systemu ostrzegania również sygnalizatorów optycznych lub wibracyjnych) sprawia, że w sytuacji kryzysowej takie osoby będą mogły dowiedzieć się o niej wyłącznie od innych osób przebywających w danym obiekcie, ratowników lub we własnym zakresie, co znacząco przedłuży czas reakcji i może zaważyć na ich zdrowiu i życiu. Konieczne wydaje się zatem rozważenie wprowadzenia regulacji dotyczących obowiązku instalowania mieszanych systemów ostrzegania (przy czym kluczowe wydaje się to w przypadku budynków zamieszkania zbiorowego), które oprócz emitowania dźwięków mogą nadawać również sygnały optyczne czy wibracyjne.

Kolejną kwestią wymagającą pogłębionej refleksji jest zawiadamianie o sytuacji kryzysowej w kontekście obowiązku instalacji wind, o którym mowa w § 49 ust. 1 pkt 2 i 3 projektowanego rozporządzenia, zgodnie z którym w dźwig osobowy lub osobowo-towarowy wyposaża się m.in. budynek zamieszkania zbiorowego mający dwie lub więcej kondygnacji oraz budynek mieszkalny wielorodzinny mający trzy lub więcej kondygnacji.

Przepis § 204 ust. 3 projektowanego rozporządzenia reguluje standard dźwigu osobowego dostępnego dla osób niepełnosprawnych. I tak, zgodnie z projektowaną regulacją, kabina dźwigu osobowego dostępna dla osób niepełnosprawnych ma mieć szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m, poręcz na wysokości 0,9 m oraz tablicę przyzywową na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,4 m od naroża kabiny, z informacją głosową oraz przyciskami wyczuwalnymi przez dotyk, umożliwiającymi osobom niewidomym i niedowidzącym samodzielny wybór kondygnacji w budynku.

⁹ Zob. § 29 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

Regulacja ta stanowi rozszerzenie obecnie obowiązującego § 193 ust. 2a rozporządzenia o warunkach technicznych, który stanowi, że kabina dźwigu osobowego dostępna dla osób niepełnosprawnych powinna mieć szerokość co najmniej 1,1 m i długość 1,4 m, poręcze na wysokości 0,9 m oraz tablicę przyzywową na wysokości od 0,8 m do 1,2 m w odległości nie mniejszej niż 0,5 m od naroża kabiny z dodatkowym oznakowaniem dla osób niewidomych i informacją głosową.

Dodanie obowiązku instalacji rozwiązań innych niż tzw. panele dotykowe niedostępnych dla osób z niepełnosprawnością wzroku należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Przedstawione rozwiązania wydają się w znacznej części odpowiadać na wcześniejsze uwagi Rzecznika kierowane do Ministra Rozwoju i Technologii dotyczące zapewnienia pełnej dostępności dźwigów osobowych, w tym uwzględnienia normy PN-EN 81-70:2018-07, która obejmuje dostępność dźwigów osobowych dla osób z niepełnosprawnościami¹⁰. Chciałbym jednak zwrócić uwagę na brak określenia dostępnych systemów przyzywowych na wypadek sytuacji awaryjnych, w tym umożliwiających skorzystanie z nich przez osoby z niepełnosprawnością słuchu.

Podobny mechanizm przyzywowy, przewidziany na wypadek sytuacji awaryjnych winien zostać przewidziany w przepisach dotyczących toalet dla osób z niepełnosprawnościami. W § 80 ust. 1 projektowanego rozporządzenia wskazano minimalny standard ustępu przystosowanego dla osób niepełnosprawnych, jednak nie zawarto w nim obowiązku zapewnienia dostępnego systemu przyzywowego. Jak wskazuje społeczność osób z niepełnosprawnościami¹¹, zdarzają się sytuacje, w których dochodzi np. do zsunienia się z wózka czy też poślizgnięcia się, w konsekwencji czego osoba ze szczególnymi potrzebami nie jest w stanie wstać. Stąd też pogłębionej refleksji wymaga postulat umieszczenia wspomnianego systemu przyzywowego we wszystkich toaletach przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami o charakterze publicznym (wydzielonych w placówkach ochrony zdrowia, instytucjach pożytku publicznego, budynkach administracji publicznej, stacjach benzynowych itd.)

¹⁰ Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Rozwoju i Technologii z 17 grudnia 2021 r. (znak: XI.815.21.2021.MW), dostępne w wersji elektronicznej pod adresem: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2021-12/Do_MRiT_windy_17.12.2021.pdf [dostęp: 28 lipca 2025 r.].

¹¹ Zob. ABC Dostępności, dostępne w wersji elektronicznej pod adresem: <https://archiwum.niepelnosprawni.pl/ledge/x/1822407> [dostęp: 14 lipca 2025 r.].

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz.1264, ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o analizę przedstawionych uwag i ich uwzględnienie w dalszych pracach nad projektem rozporządzenia w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załącznik:

- zbiorcza tabela uwag.

Do wiadomości:

Pan Łukasz Krasoń, Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych